

Hjälpmedel – ökad delaktighet och valfrihet

Lättläst sammanfattning

*Betänkande av
Utredningen om fritt val av hjälpmedel*

Stockholm 2011

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2011:77

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Omslag: Elanders Sverige AB.

Tryckt av Elanders Sverige AB.
Stockholm 2011

ISBN 978-91-38-23655-0
ISSN 0375-250X

Lättläst sammanfattning av betänkandet av Utredningen om fritt val av hjälpmedel

Utredningen

Regeringen har gjort en utredning om hur personer med funktionsnedsättning fritt ska kunna välja sina hjälpmedel. De personer som inte själva kan välja hjälpmedel har också varit viktiga i utredningen.

Det här har utredningen tänkt på under arbetet

Sverige följer FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det betyder att svenska staten ska se till att personer med funktionsnedsättning får sina mänskliga rättigheter och friheter.

Ingen människa ska bli diskriminerad för att människan har funktionsnedsättning.

Människor med funktionsnedsättning ska kunna vara med i samhället som alla andra.

Därför ska staten se till att man forskar om funktionsnedsättning så att samhället får mer kunskap om det. Staten ska också se till att man uppfinner ny och bättre teknik som kan vara hjälpmedel. Staten ska också se till att hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning inte ska vara för dyra.

Staten ska se till
att personer med funktionsnedsättning
får information om ny teknik
och nya hjälpmedel.
Personer med funktionsnedsättning ska också få information
om andra former av stöd, service och tjänster.
Informationen ska vara på ett sätt
så att personer med funktionsnedsättning
själva kan läsa och förstå den.

Det här är hjälpmedel

Ett hjälpmedel är oftast en sak eller en teknik
som ska förbättra funktionen
hos en person med funktionsnedsättning.

Personal i hälsovården och sjukvården
lånar ut hjälpmedel till en person
som behöver det
i sin habilitering eller rehabilitering.

Men under senare år har det kommit
andra sorters hjälpmedel,
som nya metoder och ny teknik.

Om det ska finnas mer valfrihet av hjälpmedel
är det bra om vi börjar se
att det finns andra sorters hjälpmedel.

När personal ger hälsovård, sjukvård
och lånar ut hjälpmedel
är det också viktigt
att personalen ser till hela personens liv
och alla behov som personen har.

Så ska en person själv bestämma över sitt hjälpmedel

Det är mycket viktigt att personal som ger vård, stöd och behandling inom habilitering och rehabilitering samarbetar med varandra. Personalen ska också samarbeta med patienten.

En person som behöver hjälpmedel ska alltid själv få vara med och välja hjälpmedel när det finns flera olika hjälpmedel att välja bland.

Utredningen föreslår att Hälso- och sjukvårdslagen ska säga att personal i landsting och kommuner måste lyssna på vad en person vill ha när personen ska välja hjälpmedel.

Patientsäkerhetslagen ska också säga att personalen i hälsovården och sjukvården ska hjälpa en person att välja hjälpmedel själv.

Det måste också finnas information om de olika hjälpmedlen så att personer lättare kan välja mellan dem.

Mer valfrihet med de regler som redan finns

En kommun eller ett landsting kan låta personer med funktionsnedsättning få välja vem som ska ge dem habilitering och rehabilitering. Då borde de också kunna låta en person med funktionsnedsättning få välja hjälpmedel fritt.

När kommuner och landsting köper varor och tjänster ska de följa lagen om offentlig upphandling. Det gäller också när de köper hjälpmedel.

Lagen säger att myndigheten kan köpa varor och tjänster på olika sätt, bland annat genom direkt upphandling eller genom inköpscentraler.

Utredningen tror inte att det går att använda direktupphandling om man vill ha fritt val av hjälpmedel. Om kommunerna och landstingen istället använder inköpscentraler kan personer med funktionsnedsättning få fler hjälpmedel att välja på.

Äga sitt eget hjälpmedel

Utredningen föreslår att några kommuner och landsting på försök provar hur det fungerar med en personlig budget för hjälpmedel. Utredningen förslår att Hjälpmedelsinstitutet leder försöket på prov.

Personalen i hälsovården och sjukvården räknar ut hur mycket hjälpmedel en person behöver. Sedan får personen köpa hjälpmedel för den summan.

De kommuner och landsting som gör detta på försök kan sedan berätta för andra kommuner och landsting hur arbetet har gått och vad de lärt sig av det.

Hjälpmedelsinstitutet ska sedan ge ut en bok om Fritt val av hjälpmedel som personer kan äga.

Om en person haft extra kostnader för sitt hjälpmedel kan personen få ersättning för det från kommunen eller landstinget när personen lämnar tillbaka sitt hjälpmedel till kommunen eller landstinget.

Lagen om vissa kommunala befogenheter skulle kunna ge kommuner och landsting rätt att ge ekonomiskt stöd till personer med funktionsnedsättning så att de själva kan köpa sina egna hjälpmedel.

Ett valfrihetssystem för hjälpmedel

Utredningen tycker att det ska bli en ny lag om valfrihetssystem för hjälpmedel. Då kan en person med funktionsnedsättning själv välja hjälpmedel och själv välja företag som säljer hjälpmedlet.

Stora och små företag kan vara med i ett valfrihetssystem för hjälpmedel. Företag som säljer många olika sorters hjälpmedel kan vara med. Företag som bara säljer ett enda sorts hjälpmedel kan också vara med. Men företaget som säljer hjälpmedlet måste kunna klara sin ekonomi även om ingen väljer att köpa företagets hjälpmedel.

Myndigheten kan köpa eller hyra hjälpmedlet och sedan låna ut det till en person med funktionsnedsättning. Men en person med funktionsnedsättning ska också själv kunna köpa eller hyra hjälpmedlet direkt av företaget.

Om företaget hyr ut hjälpmedlet direkt till en person behöver inte kommunen eller landstinget arbeta med att ta emot och lämna tillbaka hjälpmedel. Utan då hämtar personen med funktionsnedsättning själv sitt hjälpmedel hos företaget och lämnar själv tillbaka sitt hjälpmedel till företaget.

Det finns personer som inte vill eller kan välja hjälpmedel själva. Kommuner och landsting måste kunna ge dessa personer hjälpmedel. Det måste finnas ett system för hjälpmedel utanför valfrihetssystemet.

Information om mer valfrihet

Det måste finnas information om hur personer fritt väljer hjälpmedel och vilka hjälpmedel som de kan välja mellan.

Utredningen föreslår att Hjälpmedelsinstitutet ska informera om att personer med funktionsnedsättning fritt ska få välja hjälpmedel.

Idag finns webbplatsen 1177.se. på internet som är landstingens och regionernas webbplats för råd om vård.

Det kan vara en bra plats för tillgänglig information om hjälpmedel.

När landsting och kommuner börjar med valfrihetssystem för hjälpmedel ska de se till att personer som behöver hjälpmedel får information från alla företag som landstinget eller kommunen har kontrakt med.

Informationen ska vara sann, viktig, lätt att förstå och gjord på ett sätt så att personen kan läsa den själv.

Vanliga produkter som hjälpmedel?

Teknisk utveckling, nya metoder
och ny kunskap
gör att människor kommer på nya sätt
att leva med funktionsnedsättning.
Många nya produkter
som man kan köpa i vanliga affärer
fungerar också som hjälpmedel.

Om personer med funktionsnedsättning
fritt får välja hjälpmedel,
fritt får köpa hjälpmedel
och även äga sina hjälpmedel
blir det också lättare
att välja hjälpmedel som man kan köpa i vanliga affärer.

Men om kommunerna och landstingen
ska kunna låna ut sådana hjälpmedel
måste kommunerna och landstingen
se till att de hjälpmedlen är säkra och bra att använda.

Utredningen föreslår
att Hjälpmedelsinstitutet ska undersöka
vilka produkter som man
idag kan köpa i vanliga affärer
som människor också
skulle kunna använda som hjälpmedel.

Om ansvar och säkerhet

Personal i hälsovården och sjukvården undersöker och beslutar
om vilket hjälpmedel
en person med funktionsnedsättning behöver.
Personalen beslutar också om
personen kan köpa sitt eget hjälpmedel.

Utredningens förslag
betyder inte att personalens arbete blir förändrat.
Varje kommun och landsting
har egna regler för
hur deras personal undersöker
och beslutar om hjälpmedel.

Myndigheten Socialstyrelsen har regler
för säkra och bra hjälpmedel.
Om en person med funktionsnedsättning
själv ska få välja sitt hjälpmedel
måste Socialstyrelsen skriva nya regler
för hur hjälpmedlen ska vara säkra.
Utredningen föreslår
att Socialstyrelsen ska kontrollera de regler som finns.

Olika system för olika hjälpmedel?

Olika sorters hjälpmedel passar olika bra
för ett system med ökad valfrihet.
Därför måste landstingen och kommuner fundera på
vilket sätt de kan öka valfriheten för de hjälpmedel
som de har.

Det är bra om en person med funktionsnedsättning
kan äga vissa sorters hjälpmedel
men inte andra sorters hjälpmedel.

Vad leder utredningens förslag till?

Lagen om Valfrihet, LOV, finns redan.
De kostnader som redan finns för hjälpmedel
blir samma kostnader
även om kommunerna och landstingen
börjar med Fritt val av hjälpmedel.

Förslaget om ett valfrihetssystem
säger att landstingen och kommunerna får välja själva
om de vill låta sina medborgare
använda det nya valfrihetssystemet.
Staten har redan lagt undan pengar till detta
som staten kan ge till landstingen och kommunerna
för att göra det lättare för dem
att börja använda valfrihetssystemet.

Ett valfrihetssystem för hjälpmedel
kan hjälpa både stora och små företag
att sälja hjälpmedel.
Det kan också hjälpa nystartade företag.
Det kan också göra så att det kommer nya hjälpmedel.

Om en person med funktionsnedsättning
ska kunna välja hjälpmedel fritt
är det viktigt att personal i hälsovården och sjukvården
skriver bra beslut om hjälpmedel.
Det är också viktigt
att de personer som inte kan eller vill välja själva
får bra hjälpmedel.

Staten ska betala pengar för fritt val av hjälpmedel

Regeringen har föreslagit att 20 miljoner kronor
ska gå till valfrihet av hjälpmedel varje år.

Hjälpmedelsinstitutet ska få pengar
för att göra en handbok om Fritt val.
Hjälpmedelsinstitutet ska också informera
om varför det är bra
att personer med funktionsnedsättning
själva kan välja hjälpmedel.

Staten ska ge mer pengar till kommuner och landsting
så att de kan börja arbeta med Fritt val.

Staten ska ge mer pengar
till myndigheten Kammarkollegiet
så att myndigheten kan skriva en bok
om hur alla kan börja arbeta
med valfrihetssystem för hjälpmedel.

Staten ska också ge mer pengar
till myndigheten Konkurrensverket
så att myndigheten kan kontrollera
att alla följer den nya lagen om valfrihetssystem.

Texten har bearbetats av Centrum för lättläst.